

Dominik Tomczyk

Ruch charyzmatyczny a Kościół : zadania i cele

Collectanea Theologica 56/4, 61-67

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. DOMINIK TOMCZYK Sch. P., KRAKÓW

RUCH CHARYZMATYCZNY A KOŚCIÓŁ

Zadania i cele

Ruch charyzmatyczny, zwany inaczej ruchem odnowy w Duchu Świętym, jest zjawiskiem, którego nie sposób przeoczyć ani zlekceważyć. Poprzez swój wewnętrzny dynamizm, siłę przebiccia, poprzez otwartość na transcendentny wymiar Bożej tajemnicy i Bożego działania *hic et nunc*, uświadamia on współczesnemu nam chrześcijaństwu ścisłą więź pomiędzy tajemnicą Chrystusowego Kościoła a tajemnicą Zesłania Ducha Świętego. Jego doświadczenie pierwszych gmin chrześcijańskich (tzw. *Geist-Erfahrung*)¹, staje się obecnie udziałem współczesnych chrześcijan. Między Kościołem „dzisiaj” a Kościołem „wczoraj” istnieje wspólne doświadczenie tego samego, działającego w nim bez przerwy Ducha. To szczególnego rodzaju doświadczenie „my” (tzw. *Wir-Erfahrung*) opiera się na tym, że „we wszystkich Duch Jezusa jest terazniejszy jako jeden i ten sam” pomimo, iż w każdym jest obecny w inny sposób². Stąd o ruchu charyzmatycznym mówi się jako o pewnej nowej „epoce” historii³, bądź jako o rozpoczęciu już „nowego czasu” w dziejach Kościoła, owego *kairos*, który ściśle łączy w sobie te dwa związane ze sobą podmioty: Kościół i Ducha⁴.

Już po pierwszym spotkaniu z ruchem odnowy charyzmatycznej może on budzić wiele kontrowersji, zróżnicowanych odczuć, jak też i pytań: Czy ruch ten jest rzeczywiście odpowiedzią Boga na potrzebę współczesnego nam chrześcijaństwa? Czy może on stanowić ogniwo resakralizacji? Dlaczego właśnie i po co ruch charyzmatyczny? Czy musi on posiadać całkiem określone i bardzo konkretne formy, takie jak choćby ofiarowanie życia Jezusowi jako osobistemu Panu i modlitwę z nałożeniem rąk? Czy nie chodzi tu może o nowy Kościół lub o Kościół w Kościele? Czy może on być w przyszłości *modus vivendi* tegoż Kościoła? Czy nie mamy tu do

¹ Szerzej o tym piszę w artykule: „Doświadczenie Ducha” a „chrzest Duchem” w odnowie charyzmatycznej, CT 54 (1984) z. 4, 52—60.

² H. Mühlén, *Una Mystica Persona. Die Kirche als das Mysterium der heilsgeschichtlichen Identität des Heiligen Geistes in Christus und den Christen: eine Person in vielen Personen*, München-Paderborn-Wien³ 1968, 395.

³ Zob. L. von Ranke, *Über die Epochen der neueren Geschichte*, Darmstadt 1982.

⁴ Zob. S. Skalweit, *Der Beginn der Neuzeit. Epochengrenze und Epochenbegriff*, Darmstadt 1982.

czynienia z masową hipnozą wiernych? Czy nie wolno nam go odrzucić jako zarzewie konfliktu między tym, co hierarchiczne, a tym, co charyzmatyczne, czy może należałoby go powitać jako łaskę zdolną ożywić chrześcijańską egzystencję człowieka i poprowadzić go w głąb Boskiej tajemnicy miłości?...

Celem naszego przyczynku nie jest danie odpowiedzi na wszystkie wyżej postawione pytania, bowiem każdemu z nich można by poświęcić oddzielny przyczynek. Stąd pole, na którym będziemy się poruszać, zawężamy jedynie do postawionego w tytule zagadnienia. Interesować nas zatem będzie stosunek ruchu charyzmatycznego do Kościoła jako społeczności wiernych, oraz to, co on może jemu nowego zaoferować dziś.

1. Zbawcza ewangelizacja

Na wstępie pytanie: Czy w ogóle wolno nam mówić o celu ruchu odnowy charyzmatycznej, czy też nie?

Nazwa ruchu: „katolicki ruch odnowy charyzmatycznej” określa wyraźnie jego charakter. Ma on wymiar ewangelizacyjny. P. Hocken, profesor teologii moralnej i członek wspólnoty charyzmatycznej „Mother of God” w Waszyngtonie, wychodząc z założenia, iż w centrum ruchu występuje zjawisko określane mianem „chrztu w Duchu Świętym”⁵, twierdzi, iż tam, gdzie objawia się siła Boga (tu konkretnie moc Ducha), tam zawsze chodzi o zbawienie (por. Rz 1, 16). Stąd centralnym zadaniem tego ruchu, jak i wielu jemu podobnych, znajdujących się w nurcie posoborowej odnowy Kościoła, winno być — o ile jeszcze nie jest — zbawienie ich członków⁶. Jego zaś charakter ewangelizacyjny będzie przejawiał się w przekazywaniu innym doświadczenia zbawienia już teraz, będzie dzieleniem się z innymi osobistym doświadczeniem podstawowej prawdy chrześcijaństwa, a mianowicie, iż Jezus jest Panem! (1 Kor 12, 3). Jednak by członkowie ruchu charyzmatycznego mogli to czynić, muszą sami żyć zbawieniem już tu i teraz, muszą z każdym dniem coraz głębiej zanurzać się w całą pełnię Misterium Paschy Jezusa, a więc w Jego zbawczą mękę, śmierć oraz uczestniczyć w owocach Jego chwalebного zmartwychwstania. Ową moc do głoszenia i dzielenia się tą prawdą znajdują właśnie w duchowych darach Ducha, owych charyzmatach, które tak obficie występują w ruchu.

⁵ Szerzej zob. L. Schmieder, *Geisttaufe. Ein Beitrag zur neueren Glaubensgeschichte*, Paderborn-München-Wien-Zürich 1982, H. Schneider, *Die Bedeutung der Geistestaufe in der charismatischen Bewegung der katholischen Kirche*, Schloss Craheim 1974; D. Tomczyk, *art. cyt.*, 60—67.

⁶ Por. P. Hocken, *Charismatische Erneuerung und Erlösung*, Rundbrief für charismatische Bewegung in der katholischen Kirche 6 (1981) z. 4, 22—24.

2. Nieporozumienie

Odnowa charyzmatyczna, nie tworząc zbyt sztywnych i uciążliwych dla jej wewnętrznego rozwoju struktur, jest — jako działanie Boga w mocy Ducha — Bożą mocą (*exousia*) ku zbawieniu, i właśnie zbawienie innych, jest jej głównym zadaniem⁷. Jeżeli zaś ten cel i zadanie nie realizuje się poprzez odnowę całego życia jej członków, nie jest wówczas ona autentyczną, duchową, katolicką odnową — odnową w Duchu Świętym!

Nie da się ukryć, iż początkowo cel ruchu różnie był widziany. Ostra krytyka teologów i obserwatorów ruchu była dla jego członków jakby wylaniem kubła zimnej wody na zbyt wówczas rozentuzjazmowane ich zapędy i pokusy. Iluminacja, charyzmatomania, paraklerykalizm, przesadny emocjonalizm spokrewniony z sentymentalizmem i postawą pewnego irracjonalizmu nie pozwalały — u początków ruchu — na usłyszenie prawdziwego głosu Bożego, tego, co w rzeczywistości „Duch mówi do Kościoła” (por. Ap 2, 7) poprzez to nowe dzieło. Stąd nawet liderzy pierwszych grup modlitewnych i wspólnot charyzmatycznych, szczególnie w USA, dostrzegali początkowo tylko jeden z wielu aspektów ruchu. Nie zauważali złożoności jego wewnętrznej struktury, sprowadzając niejako wszystko, cały jego dynamizm do wymiaru wyłącznie charyzmatycznego. Owym rzekomym celem ruchu miało być odnowienie Kościoła i to tylko w tym celu, by cały Kościół stał się charyzmatyczny i jako taki już więcej nie potrzebował innego ruchu odnowy religijnej⁸. Czy zatem rzeczywiście ruch charyzmatyczny nie dąży do utworzenia tzw. „Kościoła Ducha”? Czy jego rozwój nie oscyluje w kierunku „nowego”, wyłącznie charyzmatycznego Kościoła?

3. Czy „Kościół Ducha”?

Odpowiedź na te i inne tego typu pytania jest jednoznaczna: „wewnętrzna dynamika odnowy charyzmatycznej nie sprowadza się do nowego charyzmatycznego Kościoła (Kościół Ducha), lecz do

⁷ Tamże, 23.

⁸ Por. *Theologische und pastorale Orientierungen über die katholische charismatische Erneuerung*, Pechtoldsdorf 1974, 8; B. Ghezzi, *The End of the Catholic Pentecostal Movement*, Sign 51 (1971) 10—12. Należy przy tym pamiętać, iż charyzmat jako Boży dar, podarunek jest dla człowieka „nierozporządzalny”, tzn. możemy nim dysponować, korzystać z jego mocy, ale przychodzi pewien moment, w którym wszystko ponownie będziemy musieli oddać Bogu jako Pierwszemu i Ostatecznemu Dawcy. Jest to „próba wiary”. Dlatego też członkowie ruchu charyzmatycznego winni zmierzać nie tyle do postawy oczekującej charyzmatycznych darów Ducha, ile raczej do postawy zaufania; nie tyle do charyzmatycznego doświadczenia Boga, ile raczej do nowej gotowości wobec Niego, do przyjmowania tego, co On chce mi udzielić, a nie co ja bym sobie życzył. Por. N. Baumer, *Die Gnadengaben in der Kirche. Ihre Bedeutung für das Leben des Einzelnen und der Gemeinde*, Geist und Leben 51 (1978) 259.

charyzmatycznie odnowionego Kościoła”⁹. Ruch nie zmierza zatem do utworzenia Kościoła w Kościele; nikt bowiem nie wyraża — jak dotychczas — jakiegokolwiek chęci zakładania nowego, wyłącznie pneumatologicznego Kościoła, w którym rządziłiby „charyzmatycy”¹⁰. Dlatego też w ruchu odnowy charyzmatycznej nie chodzi o „lepszych” chrześcijan, którzy otrzymali pewne dary Ducha (np. dar modlitwy językami, dar proroctwa itp.), lecz o to, by Bóg także i dzisiaj działał w swoim Kościele, by działał na nowo w zdumiewającej sile i niezrozumiałej dla wielu świeżości, jak to było w Kościele pierwotnym. Owe charyzmatyczne doświadczenie Ducha ma prowadzić nie tyle do tworzenia „charyzmatycznych kręgów” chrześcijan czy też „charyzmatycznych elit” hermetycznie zamkniętych przed „innymi”, ile przede wszystkim winien zmierzać do charyzmatycznej odnowy Kościoła, a więc do odnowy tego wszystkiego, co w jego samej naturze jest już „charyzmatyczne”¹¹. A to oznacza nic innego, jak na nowo przypomnienie znanej skądinąd prawdy, iż w Kościele płyną dwa równoległe względem siebie strumienie — nurty: nurt charyzmatyczny i nurt hierarchiczny (instytucjonalny), przy czym jeden względem drugiego jest tak nieodzowny, jak ciało dla duszy a duch dla ciała!

4. „Wtopienie” w Kościół

Ruch charyzmatyczny zatem, jaki rozprzestrzenił się w Kościele powszechnym od początków naszego stulecia, a w Kościele katolickim od pamiętnych wydarzeń na amerykańskim Duquesne University w Pittsburghu¹², należy niejako do jego istoty. Kościół jest bowiem rzeczywistością wciąż odnawiającą się wewnątrznie:

⁹ H. Mühlen, *Einübung in die christliche Grunderfahrung*, t. I: *Lehre und Zuspruch*, Mainz⁶ 1979, 16: „Ziel der «charismatischen» Erneuerung ist nicht eine neue charismatische Kirche, sondern eine charismatisch erneuerte Kirche” (por. także s. 120—123, 184 n.).

¹⁰ Por. H. Mühlen. *Leitlinien der Gemeindeerneuerung*, *Erneuerung in Kirche und Gesellschaft*, 1 (1977) 5: „Die Dynamik der Gemeinde-Erneuerung zielt jedoch nicht auf eine neue Kirche, auch nicht auf eine Kirche in der Kirche, sondern auf eine erneuerte Kirche” (zob. do tego również: H. Mühlen-O. Kopp. *Ist Gott unter uns oder nicht? Dialog über die charismatische Erneuerung in Kirche und Gesellschaft*, Paderborn² 1978, 66 nn.).

¹¹ Por. N. Baumert, *art. cyt.*, 252.

¹² O historii ruchu charyzmatycznego w Kościele katolickim dobrze informują m.in. następujące pozycje: K. i D. Ranaghan, *Catholic Pentecostals*, New York 1969; E. D. O'Connor, *The Pentecostal Movement in the Catholic Church*, Indiana 1971 (tł. pol. *Ruch charyzmatyczny w Kościele katolickim*, tł. F. Zurowska, Warszawa 1984); H. Caffarel, *Faut-il parler d'un Pentecotisme catholique?*, Paris 1973; K. McDonnell — E. Melderlet, *Charismatische Erneuerung der katholischen Kirche*, Schloss Craheim² 1974, zwłaszcza 10—15; J. Connelly, *The Charismatic Movement 1967—1970*, New York-Paramus-Toronto 1971.

Ecclesia semper reformanda (Paweł VI), wciąż powracającą do swych korzeni, do źródeł, a jednym z nich jest przecież strumień charyzmatyczny, tak obficie uzewnętrzniający się w łonie pierwotnego Kościoła¹³. Dlatego też odnowa charyzmatyczna, która nie chce tworzyć jakiegoś nowego, pneumatologicznego Kościoła, czy też Kościoła w Kościele, winna po prostu „rozpuścić” się w nim, a nie stanowić jakiegoś „obcego” ciała. Ruch ten bowiem — jeśli wolno nam tak powiedzieć — nie powstał w Kościele, ile raczej z Kościołem. Dlatego winno się go ujmować nie jako coś zupełnie odrębnego od Kościoła jako pewnej konkretnej rzeczywistości. Tym samym ów charyzmatyczny „wymarsz” (*Aufbruch*), jaki przesuwa się przed naszymi oczami niemal na wszystkich kontynentach kuli ziemskiej, mając za swój podstawowy cel wyłącznie charyzmatycznie odnowiony Kościół, a nie Kościół charyzmatyczny, czyni w przyszłości własny ruch z b ę d n y m! Jeżeli bowiem spełni swoje zadanie, jakie zawarte zostało w jego wewnętrznej dynamice, wówczas w rzeczy samej niejako „rozpuści” się w łonie Kościoła, pozostając i nadając Kościołowi jedynie lepszy smak jego bosko-ludzkiej rzeczywistości. Odnowa charyzmatyczna nie pragnie zatem wnosić do Kościoła czegoś nowego, czego on by już — bądź jeszcze — nie posiadał. Duch i charyzmaty należą do jednej i tej samej natury Kościoła pierwszych wieków, jak i Kościoła nam współczesnego. Stąd też ruch chce raczej doprowadzić do „wyzwolenia” w nim tego, co już on sam posiada dzięki swej charyzmatycznej naturze¹⁴.

5. Zjednoczenie z hierarchią

Szczególnie ważnym znakiem postawy ruchu wobec Kościoła hierarchicznego jest to, iż od samego niemal początku i n t e g r o w a n y został w ową drugą naturę Kościoła przy towarzyszącej mu jednocześnie refleksji i ostrej krytyce¹⁵. Zjednoczenie z kapłaństwem hierarchicznym i jego przedstawicielami jest bardzo istotne

¹³ Z bardzo bogatej literatury poświęconej temu zagadnieniu wymienię tu tylko po jednej pozycji biblijnej i dogmatycznej: H. Schürmann, *Die geistlichen Gnadengaben in den paulinischen Gemeinden*, Leipzig² 1970; K. Rahner, *Das Dynamische in der Kirche*, Freiburg-Basel-Wien 1958.

¹⁴ N. Baumert stanowczo stwierdza: „Das Charismatische gehört nun einmal zum Mutterboden kirchlichen Lebens” (*art. cyt.*, 246).

¹⁵ Badania pod kątem przydatności ruchu dla Kościoła katolickiego przeprowadzili m.in. R. Laurentin (*Pentecotisme chez les catholiques*, Paris 1974), H. Caffarel (*dz. cyt.*) oraz przede wszystkim niezmiernie ważny w tym względzie kard. L.-J. Suenens, odpowiedzialny z ramienia Stolicy Apostolskiej za doktrynę i rozwój ruchu (*Hoffen im Geist. Ein neues Pfingsten der Kirche*, Salzburg 1974; *Gemeinschaft im Geist. Charismatische Erneuerung und Ökumenische Bewegung. Theologische und pastorale Richtlinien*, Salzburg 1979; *Erneuerung im Geist und Dienst am Menschen*, Salzburg 1981 — wspólnie z H. Camarą; *Erneuerung und die Mächte der Finsternis*, Salzburg 1983).

dla zdrowego rozwoju odnowy charyzmatycznej. Kapłan bowiem, dzięki charyzmatowi święceń, może przenosić odnowę na obszar całego Kościoła, a jako koordynator darów duchowych, może w ten sposób wypełniać specyficzne, właściwe swojemu urzędowi funkcje. Urząd hierarchiczny kapłaństwa w ruchu odnowy winien stać się dlatego *charyzmatem dla innych charyzmatów*. Jest on bowiem sam w sobie instrumentem Ducha, poprzez który On sam troszczy się o ów charyzmatyczny wymiar Kościoła¹⁶. Prof. H. Mühlen, jeden z czołowych teologów ruchu¹⁷, wskazuje na współzależność tego, co charyzmatyczne, z tym, co hierarchiczne. Używanie bowiem charyzmatów bez kierownictwa instytucjonalnego mogłoby doprowadzić ruch i jego członków do wypaczeń i sekciarstwa; z drugiej zaś strony, Kościół bez tychże charyzmatów nie byłby żywy, teraźniejszy, wciąż „świeży”, ale bardziej biurokratyczny, o zabarwieniu „przeciętności”¹⁸. Brak byłoby wówczas owego *continuum* między Kościołem „wczoraj” a „dziś”.

Ruch charyzmatyczny określa siebie mianem „ruchu odnowy”. Polega ona na rozpoczęciu „od nowa” przeżywania swego chrześcijaństwa w Kościele w sposób świadomy i zaangażowany; polega na odnowionym, a przez to osobistym stosunku wobec Boga jako Ojca, jako „Ty”. Nie zmierza ona i nie chce bynajmniej tworzyć nowego Kościoła — „Kościoła Ducha”, w którym królowaliby wyłącznie „charyzmatycy”. Nie zamierza również alienować swych członków od ich sakramentalnej Matki, jaką jest Kościół. Przypomina natomiast całemu chrześcijaństwu, iż Zielone Świątki wciąż trwają w Kościele, a Duch Boży działa jak chce i kiedy chce. Właśnie to działanie Ducha, nieprzerwane od zarania dziejów Kościoła, pozwala mu coraz głębiej odkrywać swoją rzeczywistość misterium Boga, pozwala Kościołowi być i stawać się Kościołem!

¹⁶ Por. N. Baumert, *art. cyt.*, 246; H. Mühlen, *Kommentar zur „Vorläufigen Ordnung”*, *Erneuerung in Kirche und Gesellschaft* 6 (1979) 38.

¹⁷ Do najważniejszych jego pozycji należą: *Die Erneuerung des christlichen Glaubens. Charisma-Geist-Befreiung*, München 1974; *Leitlinien zur katholisch-charismatischen Gemeinde-Erneuerung*, Paderborn 1975; *Einübung in die christliche Grunderfahrung*, t. I—II, Mainz⁶ 1979 (tł. pol.: *Odnowa w Duchu Świętym. Wdrożenie w podstawowe doświadczenie wiary*, t. I—II, tł. J. Zychowicz, Kraków 1985) oraz wiele artykułów publikowanych na łamach różnych czasopism teologicznych, a w szczególności „*Erneuerung in Kirche und Gesellschaft*”, którego przez wiele lat był głównym redaktorem.

¹⁸ Por. *Kommentar zur „Vorläufigen Ordnung”*, *art. cyt.*, 34. Kard. L.-J. Suenens dodaje do tego, iż choć mówi się o podwójnym wymiarze Kościoła: charyzmatycznym i instytucjonalnym, to jednak podział taki — jego zdaniem — jest nieadekwatny. Jedność bowiem tych dwóch wymiarów należy do zasadniczej istoty rzeczywistości Kościoła. Daje on jednak pewną, wprawdzie nieznaczną „wyższość” wymiarowi charyzmatycznemu, bez którego Kościół nie mógłby w ogóle zaistnieć; byłby bowiem wówczas podobny do człowieka „bez rąk” (por. *Gemeinschaft im Geist*, *dz. cyt.*, 16—17).

DIE CHARISMATISCHE BEWEGUNG UND DIE KIRCHE

Aufgaben und Ziele

Die charismatische Erneuerungsbewegung gehört zu dem neuen geschichtlichen Glaubensaufbruch. Sie weist auf eine geschichtliche Einheit zwischen dem Geheimnis der Kirche und der Pfingsten hin. „Die Zeit der Kirche“ ist somit „die Zeit des Geistes“. Deshalb spricht man heute von der Erneuerung des christlichen Glaubens und dem Beginn einer neuen „Epoche“ der Geschichte des Glaubens.

Der Verfasser bestimmt die Beziehung der Bewegung zur Kirche. Die charismatische Gemeinde-Erneuerung ist eine Form der Evangelisation, die die Christen von heute zu einer unmittelbaren Begegnung mit Christus als göttlichem „Du“ hinführt. Es geht ihr um keine neue „Geistkirche“ oder „Charismatische Kirche“, sondern vor allem um „eine charismatisch erneuerte Kirche“ (H. Mühlen). Die geschichtlichen Wurzeln der heutigen charismatischen „Erweckung“ liegen darin, dass das Charismatische nun einmal zum Mutterboden des kirchlichen Lebens in allen ihren Lebensäußerungen gehört (N. Baumert).